

Реферат на тему: "Великий поет-новатор Уолт Уїтмен"

Волт Вітмен

РЕФЕРАТ

НА ТЕМУ:

"УОЛТ УІТМЕН"

Великий поет-новатор Уолт (Уолтер) Уїтмен (1819-1892) народився в Лонг-Айленді, неподалік від Нью-Йорка, у родині фермера. Незабаром родина переїхала в Бруклін, передмістя Нью-Йорка. До дванадцяти років майбутній поет відвідував початкову школу, потім почалося його трудове життя. Він перемавив багато різних професій: працював учнем у друкарні, потім складачем, сільським учителем, теслею, репортером, редактором. При цьому Уїтмен постійно займався самоосвітою і придбав хоча і несистематичні, але великі знання. В ці роки складається його світогляд, перейнятий демократичним духом, повагою до простого народу, вірою в його великі можливості. Уїтмен пробує свої сили як у поезії, так і в прозі, однак ці досвіди поки недосконалі.

Але в 1855 р. 36-літній Уїтмен власноручно набирає збірник віршів за назвою "Листя трави", у якому було всього 12 творів, а центральне місце займала поема "Пісня про себе". У цій книзі вперше в американській літературі знайшов голос і заговорив простий народ Америки. "Листи трави" були в багнети зустрінуті буржуазною критикою, що обурилася "брутальністю" і "аморальністю" віршів Уїтмена. Особняком стояло відкликання Емерсона, що вітало появу книги Уїтмена і назвали його великим і справді американським поетом. Емерсон і інші трансценденталісти побачили в "Листях трави" відзвук власних ідей і підтвердження їхньої правоти. Однак один позитивний відгук справи не змінював: нерозуміння і неприйняття, що часом оберталися прямої цькуванням і мерзенним наклепом, переслідували Уїтмена до останніх днів життя. Різка критика його першого добутку проте не смутила поета: у тім же 1855 р. він випустив друге, доповнене видання "Листів трави". Надалі Уїтмен продовжує розширювати і переробляти свою книгу, що при житті автора мала дев'ять видань. У книгу віршів "Листи трави" входять як невеликі вірші, часом усього в кілька рядків, так і великі поеми, з яких крім "Пісні про себе" найбільш відомі "Пісня [418] на великій дорозі", "Пісня про сокиру", "На Бруклінському перевозі" і ін.

У 1861 р. почалася Громадянська війна між Північчю і Півднем. Уїтмен пішов працювати братом милосердя в госпіталь, де доглядав за пораненими й умираючими. "Добрий сивий поет" — так стали називати Уїтмена в наступні роки. На події війни проти рабства він відгукнувся циклом "Барабанний бій", а на загибель президента А. Линкольна — проникливими віршами "Про Капітан! мій Капітан" і "Коли в дворі перед будинком цвіла цієї весною бузок".

Коли війна закінчилася, Уїтмен якийсь час працював у міністерстві закордонних

справ, але глава міністерства, довідавшись, що його співробітник — автор "непристойних" віршів, наказав звільнити його в 24 години. До цього часу поезія Уїтмена здобуває широку популярність як на його батьківщині, так і в Європі. Росте число не тільки супротивників, але і жагучих шанувальників автора "Листів трави".

У 1873 р. Уїтмена розбив параліч, і він назавжди виявився прикутим до інвалідного крісла. Поет оселився в м. Кемден, де його часто відвідували друзі, а самий відданий з них — молодий журналіст Г. Тробел постійно доглядав за ним і залишив докладні записи бесід з Уїтменом. В похилі роки Уїтмен продовжує писати статті, мемуари, нові цикли віршів, позбавлені нот зневіри і страху, відзначені світлим філософським прийняттям усього, що приносить життя. У той же час у пізній публіцистиці поета усе сильніше звучать ноти гніву і збурювання тим, що Америка заради прибутків і доходів забуває високі принципи волі і демократії, яким сам Уїтмен залишався вірний завжди.

Новаторська за духом і формою поезія Уїтмена не укладається в рамки якогось одного творчого методу. У ній іноді органічно, а часом суперечливо з'єднуються риси романтизму і реалізму. До романтизму восходять представлення поета про розлитий у Вселеної вищому духовному початку, незалежності людської особистості, безмірна широта авторського "Я", ідеї утопічного соціалізму і відзвуки доктрини Емерсона про "довіру до себе", емоційність і ліризм, порив до безмежного і тяга до метафори і символу. [419]

Але багато чого в поезії Уїтмена виходить за межі ; романтичної естетики. На відміну від романтиків, що відверталися від реальності, що здається їм грубої і вульгарний, Уїтмен прагне відбити цю реальність у всій сукупності живих і конкретних деталей по-, уседенної дійсності:

Муза! я приношу тобі наше тут і наше сьогодні,
Пара, гас і газ, екстрені потяги, великі шляхи сполучення,
Тріумфи нинішніх днів; ніжний кабель Атлантики
І Тихоокеанський експрес, і Суецький канал, і Готардський тунель,
і Гузекський тунель, і Бруклінський міст.
Усю землю тобі приношу, як клубок, обмотаний рейками.

Уїтмен відчуває пекучий інтерес до матеріального, речового світу навколо, до прикмет сучасності, до реалій побуту. Він змело вторгається в "непоетичні", з погляду традиційної романтичної поезії, області. У його очах будь-який життєвий матеріал володіє естетическою цінністю і вимагає втілення в адекватних художніх формах.

Автор "Листів трави" безстрашно ламає канони традиційного віршування. Новий зміст вимагало нових ритмів і форм. Уїтмен геть-чисто відкидає ("забруднена мізерія!") звичні образи, поетичні розміри, риму. Поет хоче, щоб його вірші передавали мова простих американців, своїм складом і ритмікою відтворювали шум великого міста, скрип візків західних переселенців, гудки паровозів і фабрик, гул мітингів і бій бойових барабанів. Це відбилося в поетичному словнику Уїтмена — він широко включає в нього шар лексики, що вважався в поезії абсолютно неприпустимим: розмовні слова, прозаїзми, природничонаукові терміни і т.п. Але яскравіше всього новаторство

поетичної концепції Уїтмена проявилось у використанні вільного вірша, чи верлібру (від фр. *vers libre* — вільний вірш). Незвичному вуху й оку вірші Уїтмена можуть показатися хаотичним набором, монотонним перерахуванням різних явищ і предметів (не випадково їх іменували "каталогами"). Однак верлібр Уїтмена гнучкий, багатий різноманітними емоційними відтінками (так, замічено, що рядка вірша "Коли в дворі перед будинком цвіла цієї весною бузок" ритмічно нагадують ридання людини). В образному ладі кращих добутоків Уїтмена проглядається внутрішня упорядкованість [420] на вид випадкової послідовності рядків, що не допускає перестановки, є логіка, рух і точний розрахунок.

Основними засобами організації поетичної мови Уїтмена є наступні: оформлення кожної закінченої думки в рамки однієї рядка-пропозиції; різноманітні види синтаксичного паралелізму, коли одна структура багаторазово варіюється з невеликими лексичними змінами, лексичні повтори — анафора (однаковість початку рядка) і епифора (однаковість кінця); фонетичні засоби — внутрішня рима, асонанси, алітерації. Поет часто використовує у своїх віршах ораторські прийоми: прямі звертання в другому обличчі, структури "питання — відповідь", наказове нахилення й ін.

Джерела поетичної системи Уїтмена восходять до мови древніх пророків Сходу, індійському фольклору, традиції американської проповіді і прозі новоанглійських трансценденталістів, у першу чергу Емерсона. Але творчий геній Уїтмена створює з усього цього нову поетичну мову, єдино придатний для вираження нового змісту і світосприймання, і тим самим кладе початок нової — Уїтменовської — традиції у світовій літературі.

У назві книги "Листи трави" схована центральна ідея усього світовідчуття Уїтмена — почуття спільності, єдності усього, що існує у Всесвіті. У ній відбувається вічний круговорот, перехід матерії з одного стану в інше, а раз так, то усе зв'язано ланцюжком "нескінченної спільності".

Скромні листи трави, що з'являються з-під землі кожної навесні, і стають символом цього круговороту, [421] цього невичерпного життя, тому що ніщо не зникає зовсім — знищення ні, є вічне відновлення. Ця думка розкривається в шостому розділі "Пісні про себе".

І найменший паросток є свідчення, що смерті на ділі ні,

А якщо вона і була, вона вела за собою життя...

(Тут і далі пров. К. Чуковського)

І себе, свою поезію Уїтмен розглядає в першу чергу як частина цієї величезної єдності.

Рука об руку з цим відчуттям загального зв'язку в поезії Уїтмена постійно живе почуття безмежності світобудови, нескінченності простору і часу, космічній масштабності. Поет мислить категоріями вічності, вважає на мільйони, людина для нього — ланка в нескінченному ланцюзі предків і нащадків. У світі Уїтмена не важливі расові, національні чи майнові розходження, людина — насамперед пасажир зоряного

корабля за назвою Земля.

Звідси випливає друге ключове поняття поетичного світу Уїтмена — рівність усіх людей.

Поняття демократії в Уїтмена ні в якому разі не зводиться до реальностей буржуазної парламентської республіки і практики буржуазної демократії в США. Це мрія про ідеальний суспільний лад, у якому не буде місця класовій нерівності, експлуатації, бідності і голоду, що перегукується з ідеями утопічного соціалізму.

У "Листах трави" ця ідея рівності утілена в безлічі калейдоскопически сменяющих друг друга портретів простих людей Америки — робітників, фермерів, погоничів, скотарів, докерів і т.д. Їхні індивідуальні риси стерті, але всі разом вони складають узагальнений образ "простої людини" Америки, з яким поет ототожнює себе і від імені якого говорить. [422]

В основі цього людського братерства в Уїтмена лежать не соціально-політичні категорії, а заклик до людей любити один одного палкою і захопленою любов'ю.

Без цієї любові мляво будь-який суспільний пристрій, а "той, хто йде без любові хоч хвилину, на похорон свої він йде, загорнений у власний саван". І в собі самому поет вище всего цінує саме здатність до щедрій, діяльній любові:

Надрукуйте ім'я моє і портрет мій повісьте вище,
тому що ім'я моє — це ім'я того, хто вмів так ніжно любити...
Того, хто не піснями своїми пишався, але безмежним у собі
океаном любові, хто виливав його щедро на усіх...

Така любов, як думає Уїтмен,— загальний закон життя, і він не зводиться до відносин підлог. Однак автор "Листів трави" звертається і до споконвічної теми любові чоловіка і жінки, причому робить це з дивної для свого часу сміливості. Без тіні аскетизму і святенництва Уїтмен говорить у своїх віршах про те, як природна і чиста фізична сторона любові, як прекрасно людське тіло, як зливаються в любові духовного і тілесного початку в людині.

Особливу лютість пуритан і лицемірів викликав цикл віршів Уїтмена "Діти Адама", цілком присвячений усеперемагаючій любовної пристрасті.

Мріючи про ідеальну демократію майбутнього, Уїтмен бачив її зачатки в сучасній йому Америці простих трудівників. Цю Америку поет нерідко протиставляє європейським країнам, де збереглися реакційні режими. У той же час він не закриває очі на пороки, якими уражене американське суспільство.

Перед Громадянською війною головним пороком американського суспільства було рабство на Півдні США. Життєва філософія Уїтмена, перейнята гуманістичними ідеями рівності, привела його в табір борців проти рабства — аболіціоністів. Багато віршів Уїтмена перейняті глибоким, без тіні слізливого чи розчулення схованої зарозумілості, повагою до людей з чорною шкірою. У 10-м розділі "Пісні про себе" поет розповідає про свою допомогу швидкому рабу, якого він дав притулок у себе в будинку:

Він жив у мене тиждень, відпочив і пішов на Північ,
Я саджав його за стіл, поруч із собою, а кремінна рушниця моє було в куті. [423]

А в 13-м розділі Уїтмен малює портрет візника-негра, "картинного голого гіганта", з "лискучим, чорним, чудовим тілом" і "наказовим поглядом". Слід зазначити, що негри в його віршах ніколи не зображуються забитою, страждаючою масою. Тим більше злочинними виглядають порядки, при яких з молотка продаєть "священне людське тіло". Закликом до вирішальної сутички з рабовласництвом звучать вірші циклу "Барабанний бій".

В післявоєнні роки особливу тривогу Уїтмена викликає духовний і моральний занепад у його рідній країні, зосередженість американців на "купівлі-продажу", погоня їхній за наживою. У трактаті "Демократичні далечіні" (1871) він відзивається про це з нещадною різкістю: "...при безприкладному матеріальному прогресі, суспільство в Штатах покалічено, розбещено, повно грубих марновірств і гнило. Такі політики, такі і частки обличчя. В усіх наших починаннях зовсім відсутній чи недорозвинений і серйозно ослаблений найважливіший, корінний елемент всякої особистості і всякого суспільства — совість... Ніколи ще серця не були спустошені, як тепер тут у нас у Сполучених Штатах". Головними ліками для хворого суспільства Уїтмен вважає простий, здоровий спосіб життя, творча праця, братерське єднання людей. У "Демократичних далечінях" поет також відстоює принципи справді демократичної літератури, створюваної для народу і які служать його інтересам.

Хоча соціальний критицизм Уїтмена глибокий і часом гіркий, усе-таки віра автора "Листя трави" у кінцеве торжество добра і демократії залишається непохитною. Недоліки і каліцтва його життя, що оточувало, він розцінює як щось зовнішнє і наносне, далеке здоровій основі демократичного ладу і людській природі! Уїтмен гаряче вірить, що вищим законом усього життя є добро.

Будучи патріотом своєї країни, часто говорячи від імені "середнього американця", Уїтмен у той же час абсолютно далекий національному шовінізму в будь-яких його формах. Уїтмен виходить за межі чисто американської тематики і гаряче підтримує у своїх віршах революційну боротьбу європейських народів. До них він звертається у віршах "Іспанія. 1873-1874", "Європа", "ПРО, Франції зірка", "Європейському революціонеру, що потерпів поразку". [424]

Стійка віра в неминучість торжества демократії народжує в душі і творчості Уїтмена радісний, мажорний настрій. Цей оптимізм помітно відрізняється від трагічного світосприймання пізніх романтиків — Мелвілла, Готорна, По і ще раз указує на близькість автору "Листів трави" ідей трансценденталізму. Але вирішальне значення для Уїтмена мають не теоретичні концепції, а підйом визвольного аболіціоністського руху в країні, що сплотили її кращі сили, перемога над оплотом реакції — рабовласницьким табором, територіальне розширення і матеріальний прогрес США, досягнутий працею простих громадян країни. Усе це відгукується в душі поета бурхливим захватом, відчуттям радості життя. У поемі "Пісня радостей" він на десятку сторінок складає докладний перелік: радість машиніста, радість пожежного, радість жінки, радість оратора і т.д., а завершує свою "оду до радості" могутнім акордом.

Настільки ж виразні заключні рядки вірша "Таємничий сурмач".

Цей радісний екстаз може, і не зовсім без основ, іноді показатися наївним і неглибокої, але оптимізм Уітмена, відкидаючи зневіру і бездіяльність, з великою поетичною силою затверджує цінність людського буття.

Поет демократії, Уітмен одночасно нерідко підкреслює, що він — "співак індивідуальності". Тут у наявності протиріччя: як сполучити ідеал загальної рівності, навіть "тотожності", і прославляння "Я". Однак, на думку поета, це можливо і навіть необхідно: "...демократія, що насаджує загальну рівність однакових, середніх людей, містить у собі й інший такий же неухильний принцип, зовсім протилежний першому... Цей другий принцип — індивідуалізм, горда доцентрова відособленість кожної людини, персоналізм".

Ця особливість світогляду Уітмена обумовлена специфікою історичного розвитку США і національної [425] психології, у якій ідеї волі і рівності сусідять з індивідуалізмом як характерною рисою американців. Уже трансценденталізм прагнув примирити ці два принципи, і погляди Емерсона, без сумніву, уплинули на представлення Уітмена про взаємини особистості і суспільства. Уітменівський індивідуалізм відбив деяку наївність і незрілість суспільно-політичної думки в США в середині XIX в. Однак у ньому немає ніякого реакційного змісту. Навпаки, він покликаний переконати кожного в тім, що людина прекрасна, гідний поваги і любові, так само як і всі люди навколо. У цьому його чимала соціальна цінність.

Усе це яскраво проявилось в програмному для Уітмена добутку, що займає центральне місце в "Листах трави", — поемі "Пісня про себе". Вона відкривається гордим вигуком:

Я славлю себе й оспівую себе,

І що я приймаю, те приймете ви...

А потім: "я знаю, що я безсмертний", "я знаю, що я владар", "я божество й усередині і зовні", "я ковтаю і дух і матерію", "я вершина усього, що уже здійснено" і, нарешті, "я став марити собою, навколо так багато мене і все це так чарівно", і т.д. і т.п. Але уся суть, весь зміст цих декларацій полягає в тім, що поет не відокремлює себе від людства, навпаки, зливається з ним.

Ідейно-художні відкриття Уітмена: його вільний вірш, теми й інтонації, урбаністична образність — зіграли величезну роль у розвитку американської літератури. Уітменівська традиція виявилася винятково плідною. На початку XX в. послідовниками Уітмена були найбільші поети цього часу К. Сендберг, Е. Л. Майстру, В. Ліндсей, Х. Крейн. Ця реалістична традиція (іноді вона перепліталася з абстракціоністськими пошуками) продовжується у творчості таких великих і складних поетів, як У. К. Вільямс, У. Стивене, Р. Лоуелл, і багатьох інших. Для них зв'язок з поезією Уітмена означала звертання до реальності, прорив до дійсності, нерідко з тупика модернізму. Народність і демократизм творчої програми Уітмена лежать у джерел розвитку соціалістичної літератури США, представленої іменами Д. Рида, М. Голда, У. Лоунфелса й ін. І в поезії останніх десятиліттів знову і знову виникає переклик з рядками й образами "Листів трави". Нерідко сучасні поети звертаються і до

самої особистості Уїтмена, бачачи в ньому зразок духовного здоров'я, моральної чистоти і стійкості, безкорисливого служіння людям. Так, А. Гінсбрег, один з лідерів американських поетів-бітників у 50-і роки, звертається до Уїтмену так: "Про дорогу мій батько, старий сивобородий самотній учитель мужності". У нього він шукає відповіді на питання про долю рідної країни: "Куди ми йдемо, Уолт Уїтмен?"

Різноманітні зв'язки Уїтмена з російською літературою. Вперше ім'я поета привернуло увагу російської критики в 1861 р. На початку 70-х років XIX в. віршами Уїтмена захоплювався І. С. Тургенєв, що збирався опублікувати добірку своїх перекладів з "Листів трави", але це його намір залишився нездійсненим. З кінця 1880-х років творчістю Уїтмена жваво цікавився Л. Н. Толстой, у якого зустрічалися як схвальні, так і критичні висловлення про творчість заокеанського поета, але перших набагато більше. На початку XX в. пропагандистом спадщини Уїтмена в Росії стає К. Чуковський. З 1907 по 1969 р. вийшло 12 книг Уїтмена в його перекладах, причому останні видання під заголовком "Мій Уїтмен" крім перекладів віршів уключали біографічний нарис і [427] нарис творчості Уїтмена, замітки про сприйняття його творчості в США і Росії.

Уїтменівський вільний вірш проникає в російську поезію через окремі написані верлібром вірша В. Брюсова, А. Блоку, М. Кузміна, а небагато пізніше широко використовується російськими поетами-футуристами, зокрема В. Хлебниковим. У 1918 р. "родоначальником пролетарської поезії" назвав Уїтмена А. В. Луначарський. Не утратили свого значення відкриття Уїтмена і для творчості сучасних радянських поетів.

Коли в 1881 р. передбачалося перевести вірші Уїтмена на російську мову, поет написав коротке "Лист про Росію", рядка якого звучать закликом до взаєморозуміння і співробітництву і виглядають сьогодні винятково актуальними: "Ви — росіяни, і ми — американці! Такі далекі і такі несхожі з першого погляду — так різні соціальні і політичні умови нашого побуту, така різниця в шляхах нашого морального і матеріального розвитку... і все-таки в деяких рисах, у самих головних, наші країни так схожі". Серед цих рис Уїтмен називає "розмаїтість племен і прислівників", "палку схильність до героїчної дружби", "величезні простори землі, широко розсунуті границі", "незалежне керівне положення у світі" і, нарешті, "безсмертні прагнення, що живуть у глибині обох великих народів". Виражена в "Листі про Росію" мрія Уїтмена — "задушевна співдружність людей" (спочатку окремих людей, а потім, у підсумку, усіх народів землі) — і нині залишається високою метою людства.

Мало хто говорить про це вслух, але Уол Уїтмен був гомосексуалістом, тому його творчість цінується високо саме серед людей такої орієнтації. Можливо, його поетична витонченість зумовлена саме його не дуже стандартною природою.